

Türkiye'de Yeni bir Süne Paraziti :

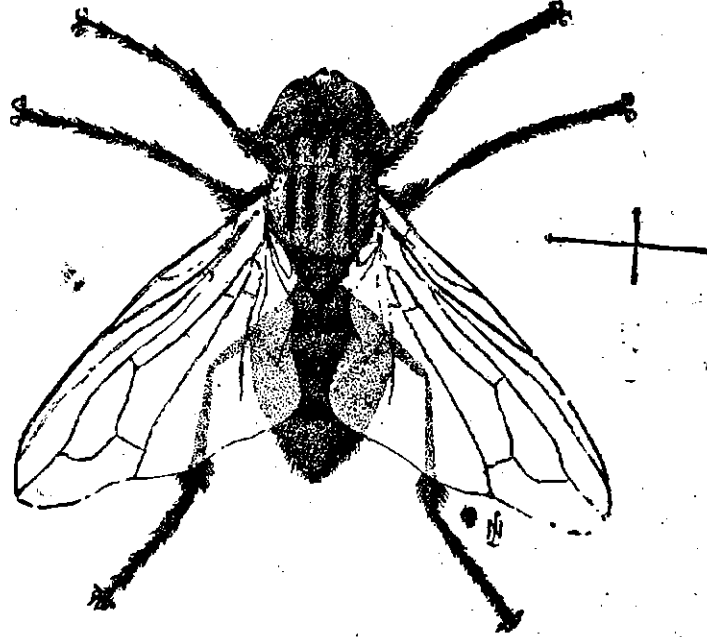
Alophora (Phorantho) subcoleopterata L.

Niyazi LODOS

Bu parazit (şekil : 1) 1950 senesinde, Diyarbakır'ın Güney Batısında bulunan Karacadağ mntakasında yapılan kışlak araştırmalarında, ilk defa 22.Eylül.1950'de süne erginleri içinde görülmüş olup, teşhisini British Museum'dan sayın Van Emden'e medyun bulunuyoruz.

olup; beyaz, şişmanca vücutlüdür (Şekil :2). Baş tarafında iki adet siyah, üzeri pütürlü kitini çıkıntısı vardır.

Parazit larv, *Eurygaster integriceps*'in karın boşluğunda kıvrılmış bir halde olup, çok batı hareket etmektedir. Larvlar pup olmak üzere,

(Şekil : 1)

Alophora (Phorantho) subcoleopterata L'ya ait ergin sinek (orig)

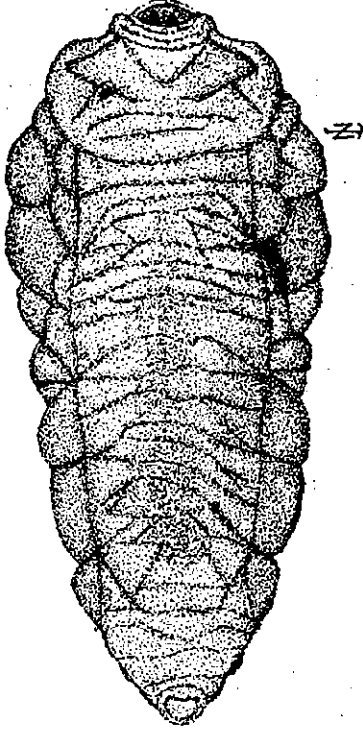
Tachinidae familyasına ait olan bu parazitlerin büyük bir kısmı, ekim ayının ilk haftasına kadar süne vücudunu terk ederek 1-3 cm. toprak derinliğinde pup olmuşlardır. Parazitler, aynı ayın sonuna kadar süne vücudunda ender olarak görülmüşlerdir.

Süne vücudunu terk edecek duruma gelen larvlar, 6-8 mm. boyda

genel olarak sünenin 5'inci karın segmentinden sonra gelen genital organların bulunduğu kısmını (Hypopygidium) (Dr. Wolf Gang Stighele göre) olduğu gibi dışarıya çıkartır ve kendisi de toprağa geçer. Larv ender olarak, baş taraftan da çıkabilir.

Pup 7-8 mm. boyda, silindir şeklinde (şekil : 3) olup kahve rengindedir. Püplara daha ziyade kışlak

bitkileri altında, hümüsü bol yerlerde tesadüf edilmektedir. Sünelerin kışlamak için tercih ettiği yerlerle bunun yakından ilgisi vardır. Bu sebeple bâzı literatürde de yazıldığı veçhile torflu yerlerde pup olmasının hikmeti buradadır (1).

(Şekil : 2)

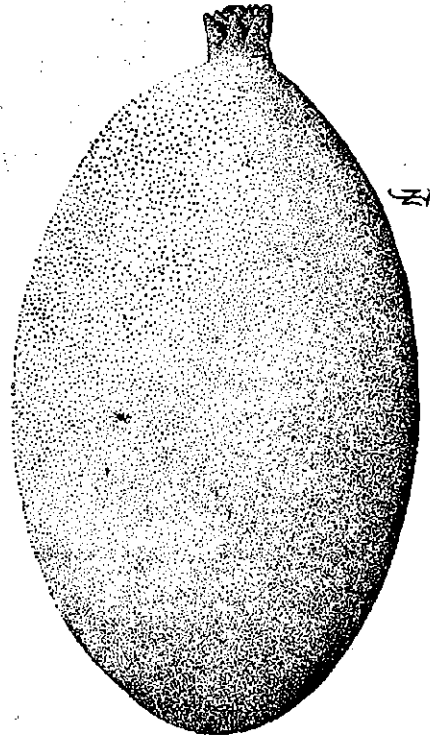
Süne vücudünü terk etmeğe hazır larv (Orig.)

Larv süne vücudünü terk ettikten sonra, böcek bir müddet daha (1 - 12 saat) yaşayabilmektedir. Böylece Hypopygidium'u çıkararak delinmiş olan sünelere kışlak bitkileri altında, ölü veya henüz canlı olarak, eylül 15'den sonra Karacadağ mıntıkasında raslamak mümkündür. Bu şekilde delinen ve henüz yaşamakta olan sünelerden bir günde 10 tane kadar görülmüştür. Kışlaktaki süne erginlerinde yapılan araştırmalarda, Karacadağ'ın bazı taraflarında, para-

zitli olan süneler âzami % 25 olarak tesbit edilmiştir. Genel olarak parazitlenme miktarı % 2 - 5 arasında değişmiştir.

Rubutzov (1) tarafından Tadçikistan'ın batısında takriben 790-1890 metre yüksekliğinde yapılan araştırmalarda; sünenin Diptera parazitlerinden en mühimi olarak gösterilen bu parazit, tetkik edilmiş olup dişilerin yumurtalıklarında bulunan yumurta miktarının 28 - 30 olduğu kaydedilmektedir. Orada yılda iki nesil verdiği söyleniyor.

Fedotov (2) kuzey Kafkasya'nın Krasnador bölgesinde *E. integriceps*'lerin arasında bu sineklerin, fazla telefata sebebiyet verdiğini zannetmekte ve buradaki sünelerin

(Şekil : 3)

Alophora (Phoranthia) subcoleopterata L 'nin pup'u (Orig.)

% 80 - 85 *A. subcoleopterata* tarafından parazitlendiğini işaret etmektedir. Aynı yazar, bu parazitlerle biyolojik mücadelede fayda sağlanabileceğinin mümkün olduğunu zikretmektedir.

1941 - 1942 senesinde güney batı Özbekistan'ın Khaskha-Darya vadisinde *E. integriceps* üzerinde yapılan araştırmalarda (2) *Helomyia lateralis* Mg.'den başka yeni bir parazit olan *A. subcoleopterata* L. da müşahede edilmiş ve 1942 de tetkik edilen 721 ergin sünenin % 11,8'i (daha ziyade dişilerin) bu Tachinid larvını ihtiva ettiğinin görülmüş olduğu, parazitlenen sünelerin ekserisinde bir larv, fakat bazan 2 - 3, nadiren de 4 larv ihtiva ettiği zikredilmektedir.

1950 - 1951 yıllarında Karacadağ'da bizim yaptığımız tetkiklerde (500 süne üzerinde) süne içinde birden fazla parazit larvı görmemiz mümkün olmamıştır. Daha fazla süne üzerine çalışılsa idi belki 2-3 larvı ihtiva eden süneye rastlamak mümkün olacaktı. Bundan başka parazitlenen sünelerin ekserisinin, dişiler olduğu da katı olarak tesbit edilememiştir.

Fedatov'a göre, bahar gelince tarlada kalan sünelerin içindeki larvlar, haşereyi terk etmiş ve mevsimle, yüksekliğe bağlı olmak üzere 9 - 16 gün, pup devresinden sonra erginler çıkmıştır.

1951 Martında Diyarbakır'da lâboratuvarda parazit sinekler Mart ortasında çıkmış olup bu, Özbekistan'da yapılan lâboratuvar denemelerine uymaktadır.

Rubutzov'un yaptığı tetkiklerde *A. subcoleopterata*'ların bir kısmı, kışlak yerlerine sünelerle birlikte geldiğini, buralarda kıştan önce pup olduğunu, bir kısım parazitli sünelerin ise kışlağa çıkamadan vadilerde kaldığını söylemektedir. Aynı yazar tarlalarda *A. subcoleopterata* erginlerinin ilk uçuşunun mayıs sonunda, âzami uçuşun da haziranda müşahede edildiğini yazmaktadır. Parazitin ikinci neslinin, böceklerin yeni nesil erginleri üzerinde inkışaf ettiği, dağlarda (1220 - 1600 metre yükseklik) böcek ve parazitin inkışafının vadiye nazaran 2 - 3 hafta daha uzun sürdüğü, umumiyetle buralarda temmuzun ikinci yarısına kadar, hattâ 1800 metre yükseklikte ise bunların ağustosun başlangıcına kadar mevcut olduğu zikredilmektedir. Bu parazit sineklerin daha ziyade sabah ve akşamları 20 - 24 C. derecede aktif olduğu, gündüz ve geceleyin otlar arasına gizlendiği, 22 - 24 C. derecede, yetiştirme yerlerinde 2 - 3 gün yaşadığı, fakat çiçek ve şekerle beslendiği takdirde 20 günden fazla yaşadığına işaret olunmaktadır.

Güneşte 27 - 28 C. derecede bir günden az zamanda öldükleri, gölgede 20 - 22 C. derecede ise, pup devresinin 15 - 20 gün sürdüğü ilâve edilmektedir.

1950 yılı çalışmalarında bu parazitin Karacadağ'ın bazı taraflarında sünelere % 25 kadar telâfat verdirdikleri ve âriz olduğu süneyi % 100 öldürdüğü, o zaman verilen bir raporda zikredilmiş ve gelecek sene çalışmalarında bu durumun nazarı

itibare alınması hususu ayrıca kaydedilmisti.

1951 yılı çalışmalarında maalesef bazı sebeplerle bir kısım çalışmalar sekteye uğradığından, bu parazit sinek üzerinde de fazla durulamamıştır.

Bununla beraber hakkında çok az bilgiye sahip bulunduğumuz bu mühim parazitin, biyolojisi ve çoğalmasında üzerinde yapılacak müteakip araştırmaların yalnız memleketimiz için değil, aynı zamanda süne âfeti ile karşı karşıya bulunan diğer memleketler için de çok faydalı olacağı muhakkaktır. Halen *A. subcoleopterata* biyolojik faaliyeti ile süneleri öldürmekte ve mücadele teşkilâtına kısmen yardım etmektedir.

R e s u m é

Un nouveau parasite de *Eurygaster integriceps* (Souné) en Turquie
Alophora (*Phoranthia*),
subcoleopterata L.
(Fig. 1)

Les travaux hivernaux faits dans la région de Karacadağ en 1950 ont montré, pour de la première fois, la présence d'une endoparasite de Souné.

Au début du mois d'Octobre, ces parasites ont quitté le corps de Souné et elles s'y sont transformées en nymphe sous le sol d'un et trois cm. de profondeur.

Les larves *A. subcoleopterata* parvenu au terme de leurs développements sont 6 - 8 mm. long (fig. 2), blanchâtre et gros de corps.

Les larves quittent le corps de

l'hôte par voie de *Hypopygidium* et plus rarement par sa tête.

La nymphe atteinte jusqu'à 7-8 mm. de longueur, est cylindrique et brune foncée (fig. 3).

A. subcoleopterata passe l'hiver en état de nymphe.

Les résultats d'étude, anatomique faites dans certain partie de la dite montagne ont montré que le parasitisme est de 25 %, mais généralement il ne s'élevait plus que 5 %.

D'après certains auteurs ont constaté que (1) cette Diptère est capable de pondre jusqu'à 28 - 30 d'oeufs.

Fedotov a constaté que dans la région de Krasnador, cette mouche avait détruit 80 - 85 % de la population de *E. integriceps*.

En 1951 dans la région de Diyarbakır, ces parasites de Souné se sont surgies au milieu du mois d'Avril en condition de laboratoire.

Malheureusement nous avons pas des possibilités de conduire des travaux pour étudier de plus près la vie de cette mouche.

Neanmoins nous croions que ces études préliminaires donneraient des résultats satisfaisants pour l'agriculture de nos pays.

L I T E R A T Ü R

1. Rubtsov (I. A.): on two species of the family phasiidae (Diptera) parasitic on *E. integriceps* put. (Hemiptera). R. A. E. A. S : 241. 1947.
2. Fedotov (D. M.) : Relations between *E. integriceps* and Phasiid Flies parasitic on the Bug, and Phasiids as a Means for controlling it. R. A. E. A. S : 301. 1944.